

LA REVISTA

QUADERNS DE PUBLICACIÓ QUINZENAL

ANY VI — NÚM. CXI — MAIG I - 1920

La doble professió

S'han escrit diferents articles sobre l'ús del temps sobrer als treballadors després de les vuit hores. Cap tan clar com el de l'escriptor catòlic francès Henry Reverdy, qui parla amb una precisió admirable (1):

«El vot de la llei de vuit hores planteja la qüestió molt greu dels lleures de l'obrer...»
«Vuit hores per a treballar, vuit hores per a dormir, vuit hores per què fer?»

«En realitat entre la burgesia i el proletariat ja no hi ha diferència pecuniària. Un obrer guanya el mateix que un jutge, un oficial, un advocat,...

No obstant, queda entre la burgesia i el proletariat una diferència consistent en no sé quin toc d'acabat que dona la cultura general.

Pot dependre de l'obrer, en sos lleures dels tres vuits, d'adquirir-la. Llavors serà quan el terç Estat i el quart Estat es compenetraran, per al millor bé de la pau social. Així, abans de la Revolució, la burgesia, pels càrrecs judicials, per la noblesa de la toga, pels nous títols i per les adquisicions, havia ja envaït a poc a poc i pacíficament l'aristocràcia.

O bé l'obrer emprarà ses vuit hores de repòs a la taverna o bar, al cinema, consumint son gros salari en els balls i altres llocs de plaer, i llavors, malgrat l'augment dels jornals, romandrà la separació entre ell i la burgesia, a la qual detesta precisament en la mesura que li té enveja.»

I aquí intercala l'autor una definició magistral, que subratlla amb el goig de veure confirmat un meu constant punt de vista: «No és pas el guany que fa la classe social: es la faisó d'esmerçar-lo.»

«O bé l'obrer aprofitarà ses vuit hores de llibertat per a adquirir una veritable cultura general, i llavors, ¿què el distingirà d'un noble o d'un burgès, en l'estat d'igualació de fortunes vers el qual caminem?» D'aquí en dedueix l'autor el deure de les classes intel·lectuals, les quals són «les úniques que poden transmetre al proletariat que ascendeix aquesta cultura general impregnada de la veritat del catolicisme i il·luminada dels esplendors de la civilització llatina.»

Això jo ho llegia havent dinat. Al vespre, em trobava parlant, en un saló d'art, amb un jove amic, artista, adolescent encara, ple d'il·lusions i entusiasmes. Després d'una estona de conversa li he demanat:—«I vostè, què fa, ara? on treballa?—Sóc impressor, sóc linotipista. Treballo mes vuit hores, i m'ho combino per a pintar dues o tres hores diàries.»

En un grup proper parlava, entre companys, un altre artista, un aficionat: és un burgès, un amo de fàbrica. També pinta, en les hores vagatives, i ara està a punt d'obrir un petit saló íntim. Un altre dels presents és un viatjant de comerç, que fa els itineraris portant la caixa de colors ultra la caixa de mostraris, i ha fet, al mateix lloc, una recent exposició d'apunts de viatge.

Després trobo, sota correcte abric burgès,

(1) V. «Documentation catholique», 10 abril 1920, pàgina 499.

un altre conegut, un minyó d'ofici litògraf, que s'acosta, tímid, al grup d'artistes, amb desig d'escoltar, preludi d'un altre desig de parlar, que s'endevina. Em tombo i encaixo amb altre amic: un dependent de comerç, que ve d'adquirir uns boixos, i s'assabenta de les immediates edicions pedagògiques i es subscriu a una nova revista literària on pensa col·laborar. Dos passos més, i saludo a un mestre escultor, que és simultàniament mestre fabricant. Més enllà, el gran poeta, que viu de ses rendes, i és, per tant, capitalista de solemnitat.

I llavors m'adono que tal volta aquest quadre, aquesta barreja, aquesta compenetració, és la humanitat ideal. Em fixo que duen un mateix vestit civil, gairebé uniforme de tall i de color, sense contrastos que saltin gaire a la vista. Alguna joia de més, la camisa millor planxada, en els més rics. Però una mateixa professió d'art els uneix, seguida per ofici en els uns, per mera afició en els altres, però tanmateix ells es troben tan a gust aquí aplegats, que em sembla que si les altres professions, categories o classes, fora d'aquí els separen, no els poden separar gaire fons.

La doble professió no deixa pensar massa massa en la una ni en l'altra. La una és la ironia de l'altra. I el cor vola lluny d'allà on gravita la feina més dura. I el linotipista pensa més en la pintura que en l'explotació burgesa, i el litògraf més en l'exposició de quadres que en el sindicat, i el fabricant més en

ses teles d'aficionat que en la Federació Patronal.

Mentre la fantasia es descabdellava forjant una utopia a base de la doble professió, i quan veia un guany enorme d'independència i dignitat i personalitat, i considerava la fecunditat inesperada de les vuit hores, que acàs, intensificant el treball i millorant la tècnica es podrien reduir a set, per a repartir més bé el temps en les dues feines, i pensava que això tal volta resoldria el dualisme entre el treball manual i el treball intel·lectual, tot d'un cop ha sorgit davant meu la visió d'un grup de gent vermella, indignada, encesa d'ira.

—Com és això?—cridaven.—Es a dir que les vuit hores us han servit per a amollir-vos, per a una pau social llefiscosa, una promiscuitat afemellada? No ho consentirem. «*Ens oposem a tota reforma que no té per resultat augmentar la potència d'acció obrera. Tota reforma que tendeix a disminuir l'esperit de lluita és combatuda per nosaltres* (1).» Els mandataris del proletariat conscient condemnen i combaten la jornada burgesa de les vuit hores que ha fet perdre als obrers el tremp sindicalista, la consciència de classe, l'energia revolucionària i la dignitat de la violència!

R. RUCABADO

(1) Victor Griffuelhes. *L'action syndicaliste*, París, 1908, pàgina 22.

De l'expandiment i prestigis d'una nova ciència

Ens referim a la Fonètica, ciència nova, les manifestacions frapants de la seva vida registrant-se totjust dintre el breu espai de temps de les darreres dècades, en ço que concerneix a una metòdica aplicació pràctica. Car, quant a provatures anteriors de descripció o d'ordre merament especulatiu, i algunes també de tèorico-pràctiques per cert ben sorprenents, tampoc en manquen. Deixant aquí de banda les aportacions dels grecs i dels romans en el nostre domini, amb les quals s'inicia un període de silenci que no es trenca fins enllà del segle XVI, recordem entre les provatures al·ludides de caràcter

tèorico-pràctic, la producció del genial aragonès J. P. Bonet per a l'ensenyament dels sords-muts (1) i tota la literatura posterior subsegüent en els diferents països (2). Però, l'anàlisi minucios dels sons sota el punt de

(1) *Reducción de las letras y arte para enseñar a hablar los mudos* (Madrid, 1620, traduïda al francès per Boyer i Bassouls; a l'alemany per Werner; a l'italià per Monaci; a l'anglès per Dixon).

(2) Així, entre altres, John Vallis, *De loquela sive sonorum formatione. Tractatus grammatico-physicus* (Oxford, 1653); Fr. Mercurius van Helmont, *Alphabeti vere naturalis hebraici brevissima delineatio* (1667); Joh. Konrad Amman, *Dissertatio de loquela* (1700). Aquestes dues darreres, reproduïdes ja, amb traducció alemanya, dins la *Phonetische Bibliothek* publicada per W. Vieter (†).

vista anatòmic (John Ellis, J. Storm, A. Melville Bell) i acústic (Cr. Hellwag, Moritz Trautmann) i, particularment, sota el punt de vista d'un control realitzat amb els aparells, no se'ns presenta fins molt tard.

Fa una trentena d'anys, quan el cèlebre J. Rousselot, orientat per Gaston Paris vers un gènere nou de recerques dialectals, publicava la seva tesi sobre les evolucions fonètiques (1), ningú hauria dit que el mètode experimental posat a contribució llavors, arribés tan aviat a assolir la importància que arreu avui va essent-li reconeguda. I és que més que una senzilla idea valuosíssima de l'autor, comparable en aquest punt a la del creador de la geografia lingüística, J. Gilliéron, amb la publicació de la seva obra monumental dels parlars de França (2), l'ampla via totjust assenyalada implicava una renovació completa de tots els procediments d'estudi i d'observació fonètica a la qual, naturalment, havien d'oposar-se tota mena d'obstacles. Això ens explica, per ventura, que mentre fou possible la creació d'una càtedra per a l'estudi dels dialectes a l'Escola Pràctica d'Alts Estudis de París (1881), la del Laboratori de Fonètica, en canvi, no pogué realitzar-se fins una vintena d'anys més tard en el «Collège de France». No obstant i malgrat l'expandiment obtingut des d'aleshores, mercès als nombrosos cultivadors de la nova tendència i a la instal·lació de diferents gabinets d'experimentació en diferents punts d'Europa i Amèrica (3), la Fonètica no s'eixia de la seva categoria d'auxiliar dels estudis filològics i, en el seu aspecte d'experimental, romanía allunyada del món dels lingüistes que se sentien «presos d'una espècie de terror supersticiosa sols de pensar que tenien de recórrer a l'ús d'un aparell (4)». Fou precisa l'acció sedant del temps perquè s'afermessin els seus prestigis i s'anessin aportant noves proves d'efectivitat, i noves solucions, i nous recursos que decidissin als menys emprenedors i restessin força a les objeccions formulades per O. Jespersen (5) en la valoració dels problemes suscitats en el camp de la Fonètica. Més que a l'acció del temps, però, la Fonètica deu l'acreiximent del seu crèdit a la multitud de caires d'aplicació pràctica que han anat posant de relleu els seus adeptes. I això que ja s'havia fet també inclús en

la fonètica que podríem nomenar «auditiva (1)», obtingué també una corroboració plena en l'Experimental, en el seu sentit més ampli.

El I Congrés Internacional celebrat a Hamburg els dies 19-22 d'abril de 1914, en el qual tinguérem l'honor de representar a l'Institut d'Estudis Catalans, assenyalà una fita memorable en el moviment ascensional de la seva divulgació i prestigi. Representants de tots els dominis directament o indirectament interessats en l'estudi científic de la paraula, hi deixaren sentir la seva veu i hi aportaren el fruit de llurs observacions i descobertes: des de la discussió de les bases per a la sistematització material dels fonemes, fins a la ponderació matemàtica de les corbes entonatòries de la veu; des del comentari il·lustrat de estomatoscòpia, fins a la projecció cinematogràfica del moviment vibratori de les cordes vocals; des de l'estudi comparatiu de les impressions merament auditives en l'apreciació dels sons, fins a l'abordament de qüestions vinculades amb alts problemes d'acústica; des de la valoració pràctica dels procediments tradicionals en el tractament de les perturbacions del llenguatge, fins als anàlisis de la veu i de l'elocució sotmeses al control de les impressions glífiques i de la fotografia instantània. Filòlegs, i mestres d'escola, i professors de cant i de llengües, i metges i psicòlegs i preceptors d'anormals, tots pogueren constatar la major edat del mètode elaborat durant anys en el silenci i sotmès aleshores a la plena llum i discussió de l'assemblea (2). L'enaltidora declaració en pro de la Fonètica, que formulava tres anys abans el III Congrés Internacional de rino-laringòlegs (3) tingut a Berlín (30 d'agost-2 de setembre de 1911), obtenia una sanció vigorosa i enormement ampliada en el de Hamburg.

I ara, quan darrera l'acabament de la gran tragèdia mundial durant la qual deixaren de publicar-se els orgues propulsors de la nostra especialitat (4), semblava que hom pogués comptar tot lo més amb la represa de comu-

(1) V., per exemple, la introducció de H. Klinghardt, en el seu llibre *Artikulations und Hörübungen* (Cöthen, 1897).

(2) Cf. *Vox* (Hamburg, 1914, pàg. 147 ss.).

(3) Per a jutjar de la importància que es concedí a la Fonètica en aquest Congrés, n'hi ha prou amb fullejar els articles expositius que signen G. P.-Calzia i H. Gutzmann en el *Führer durch die Ausstellung* (Berlín, 1911).

(4) *Revue de Phonétique* (París) fundada per J. Rousselot en 1911, continuant la ja desapareguda *La Parole Vox: Internationales Zentralblatt für experimentelle Phonetik* (Hamburg), fundada per J. P.-Calzia i H. Gutzmann, modificant la *Medizinisch-pädagogische Monatsschrift für die gesamte Sprachheilkunde; Archiv für experimentelle und Klinische Phonetik* (Berlín), fundat per J. Katzenstein en 1914.

(1) *Les modifications phonétiques du langage dans le parler d'une famille de Cellesfrouin* (París, 1891).

(2) *Atlas linguistique de la France* (París, 1902).

(3) V. P. Barnils, *Estudio* (Barcelona, 1913).

(4) Rousselot, *Principes de Phonétique Experimentale* (París, 1897-1901, t. I, pàg. 1).

(5) *Phonetische Grundfragen* (Leipzig i Berlín, 1904, cap. VI., pàg. 118 ss.).

nicacions amicals que tendrien a infondre-li nova empena, tot esperant un temps millor, ara és precisament quan sovintegen ferm les grates notícies encoratjadores dels grans centres. La Fonètica havia fet el seu camí triomfant en mig del cataclisme. Així ens ho revela la nova que ens exposa un amic, sense que ens pugui precisar el lloc de referència, sobre la institució creada per a la Fonètica en un dels col·legis més sumptuosos de la capital de la Rússia soviètica, per la qual institució hauran de passar obligadament tots els estudiosos de la Pedagogia. Així ens ho confirma una lletra (febrer de 1920) del director del Laboratori d'Hamburg a l'assabentar-nos que, d'ara endavant, la Fonètica ha estat elevada, per prescripció oficial, a la categoria de disciplina autònoma en les universitats alemanyes. I, per si això no fos prou eloqüent encara, ens enterem per una de les publicacions més acreditades dintre la sordomudística (1), que la Universitat de Londres té proposat, funcionant ja la corresponent junta executiva, la creació d'un Institut de Fonètica el cost global del qual es pressuposta en 120,000 lliures i en 38,000 el del seu sosteniment anual. I una cosa semblant, deixant de banda ço que afecta a la construcció de l'edifici, llegim darrerament (2) de la Universitat de París, el consell de la qual ha obert concurs per a la creació d'una càtedra de Fonètica (fundació de la Universitat) (3) amb 14,000 francs de retribució anual per al professor. A tot això podriem afegir-hi, d'Espanya, i encara que fora de l'ambient universitari oficial (4), ultra la creació del Laboratori de l'Institut d'Estudis Catalans (5) i la del «Centro de Estudios Históricos» de Madrid amb les corresponents publicacions (6), la instauració també d'un laboratori anàleg

feta per la Comissió de Cultura de l'Excel·lentíssim Ajuntament de Barcelona al reorganitzar profundament les seves escoles de defectius (1) i la prescripció, recollida de Madrid, segons la qual l'esmentat laboratori del «Centro de Estudios Históricos» ha esdevingut també un lloc de formació obligatòria dels aspirants al professorat dels anormals del llenguatge.

L'aportament de les notes disperses que precedeixen i el raonament que les acompanya en alguns casos, deixen ja prou entreveure com els prestigis de la Fonètica són deguts en bona part al rendiment pràctic que d'ella pot esperar-se. I qui sab si el seu avenç o la seva privadesa oficial constatada durant la guerra, no obeeix a altra cosa que a una remuneració més o menys conscient dels favors prestats amb l'aplicació de les seves ensenyances i amb el perfeccionament de la seva tècnica. Car, la nova ciència que, ja en la seva etapa històrica inicial del segle XVI, ens apareixia al servei directe de la redempció social dels sords (2), no havia pas millorat debades els seus procediments quan la gran desolació que acabem de viure augmentés d'una manera espantosa el contingent dels disàrtrics i dels privats de l'audició o «mutilats de l'orella». Així, la Fonètica tornava, per un atzar malastruc, a les institucions de sords-muts d'on havia sortit el primer impuls d'experimentació, promogut per Weiss i realitzat pel fisiologista Marey. Així, els foneticistes, els sordomudistes vindicaven per a ells l'honor d'aportar el seu concurs a l'obra de defensa nacional, formant, en bell exèrcit sanitari, al costat dels que la lluita acabava de bandejar ignominiosament del comerç dels homes. I el govern francès, per exemple, tot fent-se seva l'al·locució formosa que li adreçava V. Collignon (3), subministrava un pal·liatiu vigorós als herois desvalguts i els obria un món insospitat d'esperances i d'optimisme que l'adquisició de la lectura facial, la reeducació de la paraula i l'ensenyament auricular consolidaven amb els seus èxits.

P. BARNILS

(1) *The Teacher of the Deaf* (vol. XVII, núm. 98, abril de 1919, pàg. 39).

(2) *Revue de l'Enseignement des langues vivantes* (Paris, 1920, núm. de març, pàg. 123).

(3) Aquesta fundació serà un complement de valor inestimable posat al costat del museu fonogràfic, de l'Arxiu de la paraula inaugurat solemnement a la mateixa Universitat de París, el 3 de juny de 1913 a base d'un donatiu de 200,000 francs acordat generosament per la casa Pathé (v. Brunot, *Université de Paris. Inauguration des Archives de la parole*, Paris, 1911).

(4) Cal, no gensmenys, tenir en compte que la Fonètica ja fou inclosa també com a part integrant de les tasques a acomplir en la renovació de la Universitat, en les deliberacions del II Congrés Universitari Català darrerament celebrat a Barcelona.

(5) V. *Memòria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excm. Sr. President de la Diputació Prov. de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonètica Experimental* (Barcelona, 1914).

(6) *Estudis Fonètics*, vol. I (Barcelona, 1917) i *Report dels treballs fets en el Laboratori* (Barcelona, 1918).

T. Navarro Tomàs, *Manual de pronunciació espanyola* (Madrid, 1918).

(1) V. *La Paraula*, vol. I (Barcelona, 1918, núm. 1, gener-març).

(2) Cs. el bell al·legat que pogué escriure el Lic. Lasso, *Tratado legal sobre los mudos* (1550), extensament comentat per A. Farrar en la introducció que posa a la traducció anglesa de Bonet (1890) i reimprès avui en erudita edició crítica per A. Lòpez Núñez (Madrid, 1919).

(3) *Pour les soldats devenus sourds* en la *Revue Générale de l'Enseignement des sourds-muets* (maig de 1915, pàg. 181 s.). Fets anàlegs són de constatar també a Alemanya (v. *Vox*) i a Itàlia (v. *L'Educazione dei Sordomuti*, Milan).

Moralitats i pretextos

Un estol d'amics jovenets discutien de classicisme i de romanticisme. Mediterrani i fundar una revista eren temes que retornaven al diàleg amb sovintejada insistència.

Jo he volgut, després d'aquella conversa, esbrinar la motivació essencial que animava la vocació dels joves entusiastes.

Els he demanat per què volien fundar una revista. I l'un responia:—Per a servir Catalunya.—I deia l'altre:—Per a millorar l'obra de les velles generacions.—I l'altre:—Per a obrir-nos pas, per donar-nos a conèixer.

Un digué simplement:—Per què em molesten les revistes d'ara, plenes d'errades d'impremta.

Aquest era el clàssic!

* * *

Homenatge als amics de la Poesia.—El meu company s'agrada, els dies de lleure, de fer amb veu sonada lectures de poesies.

I s'escau de vegades que els seus infants acompanyen amb llur joc el seu recitat.

Semblen distrets; sembla que no posin esment en la companyia de la veu del pare.

Si aquest, però, calla, els infants li pregunten:

—Encara que nosaltres fem el tren, tu ves cantant, home.

* * *

M'arriba el mateix dia el títol de dues revistes d'última hora: *Moviment* i *Proverbis*.

Diria que cada instant vol tenir ja la seva tradició. Com la utilitzarà?

De moment vacil·la entre definir-se i definir.

* * *

Una vegada (és record meu del col·legi primari) l'obsessió gramatical de l'anàlisi de l'oració prengué amb tanta força en l'esperit d'un dels minyons de l'escola, que d'aquell dia endavant i per molt temps anomenà el seu pare *el subjecte*.

La lectura dels escriptors russos deixa també en l'esperit una obsessió gramatical d'aquesta mena infantil que us els fa anomenar indistintament: *el plural*.

* * *

El fracàs de l'arribista començà just en el punt que, havent traduït a llenguatge foraster les seves lloances, volgué traduir-hi també els seus odis.

* * *

A JOAN TORRENDELL

Lloaria, encara, del vostre comentari *El año literario* 1918, aquella febre de relació amb què ha guspirejat sempre la vostra amistat.

Estimo la recordança generosa que ens féu de noms coneguts aquí com són els de Leopoldo Lugones, Alfonsina Storni, Juan Mas i Pi, Roberto F. Giusti, José Enrique Rodó, Amado Nervo, Augusto Bounge, Alvaro Melian i Florencio Sánchez.

Comprenc de les vostres activitats en terres argentines la penetrant seguretat amb què endevineu l'impuls creador d'iniciatives com la *Biblioteca de autores jóvenes Atlántida*, la *Biblioteca Avante*, la de la revista *Nosotros* i la de les *Ediciones mínimas* de Leopoldo Duran.

Però més que una lloança i una estimació i molt més que un agradament comprensiu, mereixeu vós, amic Torrendell, la reciprocitat total dels companys de Catalunya per la impulsivitat que doneu al vostre enyorament racial i per la independència de criteri que hi guanyeu en judicar les característiques de l'espiritualitat argentina, lliure de la facilitat oratòria de l'*hispano-americanismo* i de la familiaritat pintoresca amb què alguns s'embadaleixen i s'endormisquen amb la seva invocació.

Vós qui haveu copsat el sentit de les reserves de Rodolf Rivarola tocant el problema de la raça, haveu també amplificat el to amb què parleu d'aquests problemes i més d'una vegada ens feu pensar en l'alliçonament de Bryce en el llibre *l'Imperialisme romà i britànic*, segons el qual per damunt de l'atzar de conquesta hi ha una virtut de conquesta, i sols amb ella poden els pobles expandir i retenir llur acció cultural i llur eficiència imperialitzant.

Sospito, amic Torrendell, que vós, davant de la incapacitat espanyola per afirmar la

seva virtut de conquesta, preveieu ja el dia que les repúbliques americanes, dites de parla castellana, faran el descobriment i la conquesta d'Espanya.

Aquell dia, no us caldria rectificar, certament.

* * *

Quin narrador, Alfredo Panzini!
Amb esguard natural, sense lupa, sense esforçar la visió, podeu llegir-lo.

I ell mateix, amb quin goig ha llançat la lupa de laboratori de molts narradors d'avui dia per a dir-nos d'esguard a esguard el *viaggio di un povero letterato!*

J. M. LÒPEZ-PICÓ

Irlanda

Ens cal manifestar en la nostra REVISTA l'admiració sincera que consagrem als nacionalistes d'Irlanda. Nosaltres, fills d'una terra clàssica, homes d'equilibri i de raó, ja sabem que en el món no hi ha dos nacionalismes iguals, i que en el cas de Catalunya s'han de salvar a l'ensem l'esperit i la riquesa de la pàtria; el patrimoni intel·lectual i el tenor de vida dels catalans, un xic més complexe i civilitzat que el de l'Espanya de les estepes. Però els darrers temps ens fan témer que la preocupació de la riquesa en els polítics catalans hagi passat d'ésser important a ésser exclusiva, i com que malgrat del nostre classicisme no estem renyits amb la passió, enyorem en la nostra vida política aquell gra de heroisme irlandès que avui ja no és llagrimós i desesperat com en els jorns de Mollie Magyre i dels moon-lighter, sinó poderós a bastament per a resistir al major dels Imperis que hagin creat mai els homes.

Que no sigui perduda la lliçó de l'heroisme celta per a cap de les pàtries irredemptes!

L. R.

Poesia danesa contemporània

De les tres llengües escandinaves—danès, norueg i suec—el danès és, sens dubte, la que ofereix una mica i més recent floració poètica. En aquest sentit podria dir-se que el danès és als idiomes nòrdics ço que el català és a les parles neo-llatines. La jove poesia danesa és, també, la més matisada dels països escandinaus. El perfum d'aital floració, que ha estat gustat en terres germàniques i angleses, no havia encara arribat a les blavors mediterrànies. Els lectors de LA REVISTA es sentiran penetrats avui d'aquest perfum, que té tota la sabor de les coses inèdites, per a no dir insospitades.

El gran poeta popular de la Dinamarca ha estat Adam Phleuslager. Literàriament, tenen una valor superior a la seva els tres puntals del romanticisme danès: Schack Staffeld, Emne Aerestrup i Carsten Hauch. Però el període modern comença amb Holger Drachmann i el decadent Yent Peter Jacobsen, de qui donem diverses produccions, i culmina amb Eaphus Claussen, que ha estat traduït al francès; Niels Moeller i Johannes Jensen, que han estat vertits a l'alemany, sobretot el darrer, sense deixar de incloure-hi Joahnnes Jörgensen, el famós autor de «La Campana de Roland» i de qui també publiquem mantes interpretacions catalanes. També cal incloure en la nostra petita antologia el ja esmentat Niels Moeller i Ludwig Hotstein, poeta de gran sensibilitat.

Però com a Catalunya, és interessant, sobretot, a Dinamarca, el període movíssim, la generació del nou cents, amb Hans, Ahtmann, el poeta de la finor i de la noblesa; Aage Berntsen, ànima bu-

còlica, profunda i senzilla; Eimic Bønnelyke, paradoxal i sentimental alhora; Marius Børup, tranquil d'ànima i de paisatge; Carl Kjersmeier, subtil, delicat i sovint incorpori; Frederic Nygaard, colorista precís i concís; Eddie Saticath, que sol escriure en una prosa ritmada tota fervorosa i punyent; i, destacant en aquesta plèiade brillant, Hans Hartvig Sudorf, que hom conceptua com el més gran líric actual de Dinamarca, tant per la melodia i finor del vers, com per la profunda emoció que transcendeix de sos poemes.

LA REVISTA allarga les mans a aquesta florida joventut danesa, i és amb veritable joia que presta avui el ropatge catalanesc a algunes de les seves produccions, que certament calia dur, jatsia com a títol documental només, a la nostra curiositat de moderns i d'europèus.

Hans Ahlmann

PRIMAVERA

Aquest any la primavera és prodigiosa.
La primavera me desvetlla els sentits
i la meva voluntat esdevé més ferma.

Però en aquest prodigi del temps primer
mon cor es troba sol, se sent abandonat.
Seria capaç, potser, d'un malastre, aquesta nit,
sense que del crim en tingués remordiment.

Quin és el meu desig? Quina és la meva voluntat?
El cor voldria saber que la lluita entaulada ja és finida.
L'ànima voldria abocar-se confiadament a la contemplació
del món. I voldria cridar: «—Amada meva! Ara ja he trobat la pau!»
Voldria sentir com es trenquen els grillons que m'apreten el pit
i tenir la fermança d'un demà venturós.
Voldria perdre aquesta voluntat de domini i de lluita
que m'esclavitza i m'oprimeix. Voldria
poder-me ajeure, las, davant la porta de la dona amada,
ara que la primavera me desvetlla els sentits,
ara que floreix el prodigi del temps primer.

Marius Børup

EL MEU VAILET NO ES GAIRE BON MINYO...

El meu vailet no és gaire bonminyó.
Té mal humor. Crida el mal temps, i la turbonada
no es fa pas esperar. Gemega i avalota
com un foll encadenat. Té un mal humor de mil dimonis.

Ja me'l teniu que estripa els llibres plens d'imatges.
I si calla un moment, fent el seriós, amb un puny contra la galta,
ja burxa son germà petit amb tota dolenteria.
Llavors en la casa hi ha una cridòria que fa por.

Jo li dic: «Vina'm ací!» Sos ulls retroben els meus.
Sos ulls, llavors, són plens d'angoixa i de temença...
• I la justícia paterna fa un gest violent
que flameja després en la tendra galta.

Una ploralla—ja era cosa sabuda.—Però la nuvolada ha passat.
El cel es torna clar. El noi ja no es recorda del mal que li han fet.
Però aviat torna a cridar, talment com una alosa deslliurada,
com si digués: «Doneu-me el càstig que m'estic guanyant!»

SETEMBRE

S'entortolliga a la cintura graciosament el xal de seda.
Sobre la sina rep, manyaga, la salabor de la marina
i és tota gràvida del bes i dels col·lotges equinoccials.

Cull la verdor, cull la rojor de les pomeres fadigades.
I tasta el fruit, devora el fruit tot olorós i tot sucós
que omple sa boca grossa i fresca i afina el nacre de ses dents.

Sos ulls són blaus, són transparents com l'aire gerd de les alçàries.
Es gran, sapada. I en sos flancs l'or dels cabells, flonjo, fulgura.
I en l'espessor de l'herba enfonsa la nuditat de sos tormells.

Sacsa les branques més feixugues. I l'arbre es dona tot joiós.
L'arbre es dona, cruix i gemega, llançant la fruita perfumada
fins a sos peus de llir i rosa, fins a sa falda exuberant.

Ella s'ajup i s'humilia feixugament—graciosament.
Ella s'ajup, la rossa gràvida de la semença equinoccial,
i dolçament espolsa els braços de la mullena de la pluja.
Espolsa els braços i fulguren en l'aire humit sos ulls d'atzur.
I pren el fruit i serva el fruit en la dolcesa de sa falda
i esta collita és la promesa de la collita d'un altre any.

TARDOR

Pare, dieu: els ànecs selvatges, passen volant per aquí?
—Vénen de lluny i se'n van lluny.
Creuen gosats per l'espai i estiren el coll
i amb el bec obert cluquegen a chor.
Vénen de lluny i se'n van lluny,
ningú no sap a on.

Pare, dieu: els núvols de nacre, passen, alats, per aquí?
—Vénen de lluny i se'n van lluny.
La primavera ens els duu i el vent de tardor
els llança, violent, al mar oratjós.
Vénen de lluny i se'n van lluny,
ningú no sap a on.

Pare, dieu: les hores nostrades, també s'escorren aquí?
—Vénen de lluny i se'n van lluny.
Roden amb fúria constant, sense aturadors,
i es perden enllà devers la foscor.
Vénen de lluny i se'n van lluny,
ningú no sap a on.

Pare, dieu: nosaltres, els homes, com hi passem, per aquí?
—Venim de lluny. Ens n'anem lluny.
I un cop hem tancat els ulls, el nostre record
planyívol i errant es dispersa i mor,
sempre més lluny, sempre més lluny,
ningú no sap a on.

En l'aire tebi i tranquil jec i m'adormo.
Dormo amb el pit oprimat i tinc el front que em bull.
Les exhalacions del cor m'entumeixen el cervell
i sóc aclaparat com una flor per la rosada de la nit.

Si el somni davalla en mi, mon esguard se'n va vers les
[llunyanies,
vers la selva inexplorada que mena a la nova vida
i on l'ànima s'omple de cants. L'ànima meva és el guaita
de la clara nit, mentre tot calla pregonament.

I cerco en el somni, glatint per la selva,
l'arbre de fulles d'or i l'arbre d'ombrívol brancatge.
Palpo l'aire perfumat i descobreixo nous horitzons
—lluny de la realitat—lluny de la llar de la pàtria, lliure
[d'angoixa.

Mes la nit dorm—i el son de la nit s'enfonsa en els meus
[ulls,
el son de la clara nit que és tot poblat d'enyorances
i m'estenalla el cor. La sang me brunz en la subtil oïda
i és com la saba del somni meu;
és com la pluja d'abril
que va colgant-se terra endins i assaona les fagedes.

JO SOC EL GUAITA DALT DE LA TORRE...

Jo sóc el guaita dalt de la torre.
En la foscor profunda jau la ciutat.
Sota el silenci jau la ciutat com si dormís el darrer somni.
Només, com ulls de foc
de l'orb sedàs del firmament,
me fiten mil esguards
des del desert de la nit,
—nívols fadigats qui no assoleixen repòs.

Sempre m'esguarden els mateixos estels.
Els de llevant i els de ponent.
Els del zenit i els de l'horitzò.
I quan el nou dia neix,
s'adormen lliurement en les cavernes d'atzur.
Els mateixos estels eren allí feia milennis,
quan va botar la terra al mig del cel
i ja sabien el llur camí dins la blavor,
i ja sabien dels occidents i dels llevants
i de les rutes innominades.

Jo sóc el guaita dalt de la torre.
La meva mà, en la contemplació, s'ha adormit.
Els meus ulls s'han fadigat.
S'ha emmalaltit la meva recordança.
I ara jo dic: Per què plantaré flors,
si el vent de l'eternitat les desfloraria?
Jo dic: Per què m'asseuré davant del teler,
si s'han de rompre els fils del meu teixit?

El cor me bull, però tot és fredor pel voltant.
I en la fredor, no s'hi mou res. S'hi mou el dubte;
s'hi mouen, solament, inútils, els meus braços,
per a esvair la temença de la mort.

Jo sóc el guaita dalt de la torre.
En la foscor profunda jau la ciutat.
Només, com ulls de foc
de l'orb sedàs del firmament,
me fiten mil esguards des del desert de la nit.

Niels Møller

VEUS

En la frescor de la boscúria,
la veu del tord és dolça i tendra
i és joiosa i remorosa com el seu vol.
En la negror de la planura,
—a mitja nit—diu la xibeca
misterioses complantes
i vola amb sigil·li com un malfactor.
Mes, pel damunt del cant joiós i incurós,
pel damunt de la veu misteriosa
i procel·losa—cap allà als cims, més enllà dels cims,
fent niu en els penyals, vet aquí l'àguila.

L'àguila passa silent en el silenci eternal.
Guaita amb vigor dominadora,
avall, avall, devers la verdor tupida,
i escolta i espia les remors de l'abim,
les sordes remors de les valls
ombrívols i confiades.
I quan li escau parlar—cridar—manar,
davallant del silenci per a tornar-hi,
tota remor, dolça o terrible, respon a son albir.
Es per sa veu que parla la puixança,
és per sa veu que es fa viu son triomf,
és per sa veu que la força s'imposa,
solemnement.

Lluny, la cançó del tord en la boscúria frescal.
Lluny, la complanta mentidera de les aus noctàmbules.
Doneu-me el crit de l'àguila—que ve dels cims i se'n torna
La seva veu és gosada i aguda i violent. [als cims.
Es veu de lluita, de vida i de mort.
Es veu de domini, és veu de puixança,
que ens assenyala normes i destins.
Es la veu dels abismes i dels cims.

Frederic Nygaard

UNA PARELLA

Es a ple sol. Una bagassa negra, dessota el sol cremant.
Mireu-vos-la: està lívida—color violeta—de les orgies acos-
[tumades.
I amb ella un mariner colrat—del port de Tolon, a bon
[segur—
tot blanc, blanc com el guix, però amb un casquet vermell.

CANÇO

L'hora-baixa és trista i grisa.
La pluja cau persistent.
Els núvols d'hivern que passen
semblen eterns, semblen eterns.

Mes jo só una pluja encesa,
florit rostoll d'un camp gerd,
sospir que ningú no escolta,
cançó moribunda en l'erm,
perquè t'amo, perquè t'amo,
eternament, eternament.

Emie Bönnelycke

LA MEVA ANIMA

La meva ànima és un ritme encadenat
i espera el dia en què, rompent-se el jou,
reprengui el ritme sa cançó
més amplament
de ço que ella ha pogut ritmar-se fins avui
en aquesta vida tota ofegada per les cadenes.
El dia de l'alliberament
ella veurà fulgurar les colors triomfals,
totes les colors de l'iris...

La meva ànima és una cançó que s'ofega, abarrota,
però és prou forta per a dreçar-se amunt, amunt.
I jo sé que el seu ritme és potent
i que omplirà, quan es deslliuri, tota la terra.
Aquest alliberament, aquest embat, és la mort,
és la ruptura de la vida i de les cadenes,
quan l'ànima reprèn tota la puixança del seu ritme
i fuig, cantant, cap a Déu.

Yens Peter Jacobsen

RETRAT DE GÈNERE

Es un patge jove i bell.
Està assegut
al peu d'una alta torre emmarletada.
Son esguard és atent
i amb mà febrosa va escrivint
una cançó d'amor.
Però el ritme de la cançó s'encalla.
El patge s'amoïna
amb les estrelles i les roses...
Ai!, no troba
cap consonant amb roses.
Es una cosa que desespera.
Ajut, ajut!
Empunya el corn i sona.
Clama ansiosament
i l'eco del clam rodola per les muntanyes,

rodola per la vall
i canta les llaors
de totes les seves enamorades.

SI ESCAU A SON PEU SABATA DE RAS...

Si escau a son peu sabata de ras,
ella a mi m'escau, car és bella i jove.
Ella és bella i és jove i és ferma de goig
i és tan alegre que alegraria el mateix sol.

Es com el cel de les terres meridionals,
de gran lluminositat i de blavor infinita.
I amb la tebior de sa dolcesa
venç i domina els reialmes de la neu.

Es un migdia esplendorós
que fa triomfar en l'aire solemniat
els himnes de resurrecció.
Es un migdia que llança flames
damunt la neu del meu seny.

En aquest migdia no són encara enceses
les roses estivals que ella farà re florir,
però sos ulls són negres com el banús
i són ardents.

Si escau a son peu sabata de ras,
ella a mi m'escau, car és bella i jove.

VENES, SOU ELS RIUS DE LA SANG...

Venes, sou els rius de la sang.
Sou els rius i els torrents
per on s'escorre, sòlita, la sang nostra.

Venes, al vostre redós tremolen, fadigats,
els nervis,
a la recerca d'un sedant.
I esperen la nit,
i amb la nit, les hores de la cogitació.

Però el silenci de la nit no és prou
per a que ressoni en vosaltres la gran paraula,
car el torrent de la sang
és sorollós i tempestuós.

Amb més dalit esperareu
l'altra fosca més profunda,
la nit sense demà,
en que el vostre solc serà cendra,
en que el vostre torrent serà fang
i en que l'eternitat haurà confós
les vostres riuades.

Mentrestant, treballeu, venes,
car sou els rius de la sang,
sou la canal,

la xarxa de canals per on s'escorre
el nom i el nombre dels éssers,
la suma total de vida
que fa moure la humanitat.

PASSARAN ELS ANYS,
I QUE SERA DE NOSALTRES?

Passaran els anys, i què serà de nosaltres?
Ara, en les hores fugitives
ens deixem aureolar
per una alegria passatgera.
Ara riem. Mes aquestes hores no retornen pas.
Si una temença ens punyia, s'esvaeix.
L'angoixa se'n va devers unes roses vermelles.

Si a l'infinit se'ns mostra la ventura
no n'hem esment, no n'hem conhort.
La dolor ens és servitud
i passem adalerats i junyits a la gleva.
Si una temença ens punyia i s'esvaeix,
l'angoixa se'n va devers unes roses vermelles.

Què cosa és el goig? Es l'ombra d'un somni.
I és somni també, somni pesant,
el viure i son glatir.
Passem amb els ulls tèrbols
i no sabem que hem somniat.
Si una temença ens punyia, s'esvaeix.
L'angoixa se'n va devers unes roses vermelles.

Riuen els joiolos. Ploren els entristits.
Els cap vespres, però, fan via.
Ningú no ens mana riure en el nostre somni.
Ningú no ens mana plorar.
Ara en les hores fugitives es va dreçant
davant les nostres tèrboles mirades
el castell de la mor.
Què cosa és el goig? Què cosa és la dolor?
Passaran els anys, i què serà de nosaltres?
Somniem. Aquestes hores de somni no tornaran pas.
Si una temença ens punyia i s'esvaeix,
l'angoixa se'n va devers unes roses vermelles.

Johannes Jørgensen

PAN

Damunt del camp, damunt la mar, l'hora és de foc.
Brunz el camp. Crida la mar, en el descens meridià.
I les bosquíries clapegen foscament les llunyanies
en la claror rutilant dels horitzons.

Brunz el camp; brunz i panteixa. I el vent passa
com ubriac per les selves, estemordint el fullam.
Els núvols encesos llisquen de pressa, de pressa,
i enllà la mar s'acliquen avergonyits.

La platja devé ombriu. Més clamorosa la mar devé.
I el seu plany interminable es fa pregon.
El vent me duu son glatir, son cant dispers i esbojarrat
que, com un glavi, me travessa el pit.

En l'hora incendiària del descens august,
el clamoreig de la mar i el brunzir de la ventada
són pressentiment d'una amargor punyidora,
són el preludi d'una dolor suprema i eternal
que la terra sagnant ens envia
des de la pregonesa del seu cor.

Carl Kjersmeier (1)

SOMNI

Era una tarda d'autumne i era gran la solitud.
Jo passejava vora la mar, per un penyal desert.
L'aigua, damunt la riba, llançava munions de perles,
junt amb les algues i la sorra.
Jo collia les perles a grapats,
i l'esclat de cada una
valia tant com set anyades d'encís i de desig...

Sobtadament, un crit d'ocell va ferir la meva oïda.
I vaig tremir tot jo, car creia entendre
la veu amada i desitjada,—aquella veu
que durant tota la vida m'ha estat cara
com la mateixa vida. I lentament vaig deixar caure
totes les perles de les mans, car eren
orfes, per mi, d'esclat i de valer.

Eddie Salicath

PREGUNTES ABSURDES

Per què em sento domenyat per un ardent desig
devers els llunyans estels?

Per què em sento atret devers els llantions del vespre
durant les hores assolellades del dia?

Per què quan més amo el treball és en el repòs somnolent
de mitja nit?

Per què beso amb gran amor aquella que no he
de tornar a veure mai més?

Per què el meu cor és absurd i irrespectuós envers
les lleis que ens dicta la castedat?

Per què sóc avar de carícies envers aquella que
n'és més necessitada?

Per què temen els homes el meu parlar quan la
meva veu te més dolcesa?

Per què m'inflo de gras, com una bomba, llavors
que sempre he estat famolenc?

(1) D'aquest delicat poeta ha publicat ja LA REVISTA dues composicions en son número corresponent al 1 de setembre de 1917. Saludem en ell, d'una manera especial, el fervent amic de Catalunya, per tal que Carl Kjersmeier ha estat, en aquests darrers temps, el primer escriptor danès que ha donat a conèixer a son país la literatura catalana.

Per què solc contemplar només els pobres i dissortats, quan cerco l'alegria follament?

Per què m'imagino que les amors més dolces han d'ésser les de la dona que no conec?

Per què la bellesa dels símbols m'inspira passió, quan sé que totes les faules són cosa morta?

Per què les minúcies de les coses me donen enuig, llavors que solc vèncer amb ironia les coses grans?

Per què totes les passes que el món dona al meu entorn sonen en la meva oïda com trets de fusell, llavors que cap bruit humà no m'ha dut mai una alegria gran i eterna?

Per què es fa tantes de preguntes el meu cor si mai no els he trobat cap resposta amb la qual pogués romandre tranquil?

Hans Hartwig Sudorf

DAVANT D'UNA ESTATUA DE VENUS

A l'ombra teva, o Venus!,
viurà i morirà el món.

A l'ombra teva passem iensem i cavem la fossa,
silenciosament. Tu saps les nostres dolors.

Ton cor de marbre blanc, ton càndid cor de marbre,
per un moment s'és oblidat de bategar.

I nosaltres venim cap a ton sòcol.
I som com una fusta que es fa cendres
amb l'ardència del teu cor i el foc de la teva sang.
I somriem, mentre crema
la pira de roses que t'hem aixecat
perquè enviés la rojor dels seus pètals
a la fredor dels teus peus.

Perennement som encisats
pel somni de foc que brolla del teu marbre.
I ornem les nostres naus
baldament naufraguem una i mil voltes.
Car tu ens abruses—tu que ets de pedra—
i sense moure't ens abrades
i ens beses amb uns llavis
que són com dos borrallons glaçats.

A l'ombra teva, o Venus!,
viurà i morirà el món
i perdrà el seny, atret pel guspirejar
que transparenta i viu dessota la teva pell.
I mentre la pira de roses es consum,
nosaltres alcem les mans
per donar fe d'aqueixa flama de pedra
que mai ningú no apagarà.

Reflexions i sentiments

II

I. Poesies de l'any passat.—II. A propòsit de Pelléas i Mélisande: el nostre públic musical.—Les lliçons de Debussy.

I.—*Poesies de l'any passat.* El benivolgut Miquel Ferrà ens donava no fa molt la seva *Cançó d'ahir*; amb *La Rosada* podem dir que ens ofereix la seva *Cançó d'abans d'ahir*.

D'abans d'ahir porten influències els seus formosos versos; imatges, sovint, impressions i expressions qui resten encloses dintre una època literària; hi ha, però, molt d'avui i de sempre en aquest llibre. I són les belles qualitats qui assenyalen d'aquest poeta la noble i pura nissaga llatina. Mai sentireu en els seus versos el perill de la prolixitat harmoniosa, on s'arrisquen tal volta els seus germans de les clares illes. La seva expressió és neta, elegant, concentrada; cada mot una cosa vista clarament, clarament dita; i la seva poètica substància és feta d'una elegant emoció seriosa, d'una viril gravetat, d'una serena amor envers les altes coses cordials i pures.

Un vers d'aquest llibre, a l'aurora, ara canta dintre meu fet de suavitat i energia:

Brollava dolçament la llum conquistadora.

La poesia d'en Ferrà, escassa malauradament, aquests darrers temps es depura, perd color i guanya espiritualitat en ses línies definides. Un cop més recordo aquells versos immortals a la mort d'en Prat de la Riba, i també la traducció d'una estança de Moréas. Una *Cançó d'avui* on fossin d'aqueixa calitat els nous poemes quin alt exemple contra les *informalitats* poètiques, les temptatives dissolvents qui es produeixen entre nosaltres.

—Contra l'opinió del distingit prologuista de *La Estela*, jo penso que un altre mallorquí, en Miquel Forteza, és força cosa més que un senzill *amateur* de poesia. Molts dels poemes del seu llibre mant *professional* gloriós podria signar-los. En Forteza, és un cap clar: sap distingir bé els elements de la seva intuïció i sap expressar-la amb aquella harmonia, amb aquell *sermó urbanus* que és ja segell en els poetes de l'illa. Tot i estimant la visió clara

dels seus paisatges i la inquietud senyorejada de les seves poesies d'amor, jo dono la meua cordial preferència a les seves gloses de cançons populars mallorquines; lluny de la imitació amanerada habitual en nostres poetes de generacions anteriors, en Forteza ateny el bell resultat de continuar els versos populars amb els seus versos plens d'elegància i emoció fina, sense que l'esperit senti discontinuïtat entre uns i altres. Com si la glosa del poeta fes explícita l'elegància racial que en els versos populars és implícita; per això entre ells hi ha continuïtat d'emoció i d'esperit; per això, al contrari de temptatives semblants, aquelles gloses toquen el cor i el seny amb bellesa.

—Una salutació de simpatia a les *Cançons juvenenques* d'en Narcís Massó Valentí. Agilitat en el maneig de les formes tradicionals, facilitat en la rima fàcil. Excessiu abandó a l'abundància fàcil i sonora del propi cant. Els llocs comuns d'imatge i d'expressió dansen sovint en aquests versos una dansa amanerada.

Després, el poeta s'adona massa que té una ànima jove, saltadora, infantina; i això per a un poeta té els mateixos perills que per a una noia l'adonar-se que té aquesta o aquella gràcia; tot seguit s'exposa a fer-ne la comèdia. No sóc jo sol a pensar així d'aquest poeta estimable. Puix que domina l'*ofici* i això és molt, jo li aconsellaria mant exercitament qui l'alliberés de les seves qualitats enemigues: fer per exemple tot un llibre d'epigrammes ben concentrats i ben maliciosos.

—En Ramon de Curell en ses «Hores del poema eròtic» lluita encara amb la forma i l'expressió; i amb la matèria poètica gens consistent, gens rica de ferma experiència vital per autoritzar el títol del seu llibre.

Jo espero molt bones coses d'en Ramon de Curell i copso amb goig aci i allà, en el seu primer volum, manta expressió poètica ben reeixida, on la reminiscència vibra ja de personalitat.

*Llavi tremant cloïa les parpelles
i s'obstinava en la dolor antiga
davall un cel tot enflorat d'estrelles.*

L'antologia grega, els *lieder* juvenívols de Goethe, la vida sobretot, podrien ensenyar al nostre car amic de compondre el veritable *Poema eròtic* que jo, per raons que diré algun dia, voldria veure produir-se en la poesia nostra.

—Encara lluita més amb les angúnies de la forma i de les influències en Robert Mainou en *Salve*. Contra la vaguetat de sentiment i d'expressió, la maquinal inexpressiva reminiscència, l'afluència de vagues substantius,

i d'inconsistentes imatges, jo li recomanaria l'estudi, la imitació (sí, cal imitar quan s'és jove) d'algun poeta amic de línies ben justes. Dels divins *Esmalts* i *Camafèus* tal volta, que jo freturo de veure traduïts al català en formes estrictes (amic Capdevila Rovira, decidiu-vos!)

Copso amb goig en el llibre d'en Mainou aquests versos aeris a l'estrella Venus:

*Ta gentilesa és lliure com el vent,
i l'onejar de ta claró et fatiga...*

—Simpàtics, els *Poemes en ondes hertzianes* d'en Salvat Papasseit. Està bé que algun poeta jove d'aquí porti a la nostra poesia aquestes curioses manifestacions i que els adeptes estrangers trobin ressons de germanor entre nosaltres. En quant a aquesta poesia dita d'última hora, ja he gosat dir altres vegades el que me'n sembla. He al·ludit als procediments de lliure associació; d'expressió vulgament no socialitzada; als entreteniments tipogràfics qui res tenen que veure amb la substància ni amb la forma de la poesia. Es amb ells que em sembla no estar d'acord aquella fórmula que posa en Salvat per lema al seu llibre: *l'art comença on fineix la imitació*. Perquè en aquests procediments *cal·ligramàtics*, hi ha precisament una imitació i una imitació gruixuda, d'objectes materials, de moviments, de sorolls, de gestos. Fins al punt que jo hi trobava com una curiosa degeneració del naturalisme.

En fi, allò que hi ha de verament poètic en el llibret d'en Salvat no és res d'aquestes coses. Sinó alguna expressió de la seva sensibilitat i del seu irònic humorisme.

I algun ritme ben reeixit que sens dubte en son afany de rompre amb les tradicions li ha escapat sense ell adonar-se'n.

Així quan diu:

*En acabar de ploure
quan els arbres somiquen
o que és dolç escoltar el silenci.*

Aquest és, i no n'hi ha d'altre, el camí de la poesia; no de la poesia d'última hora—qui és ja *poesia d'ahir*, amic Salvat, us ho asseguro,—sinó de la poesia d'ahir, d'avui i de sempre.

II.—*Pelléas i Mélisande*.—Malgrat l'anèdota teatral qui les motivava sigui ja marcida, no puc renunciar a publicar unes notes escrites l'endemà de *Pelléas i Mélisande* representat al Tívoli.

Amb tot i la bona voluntat manifestada sovint en una part del nostre públic, jo no crec que tinguem encara un bon públic musical. I no vull dir un públic intel·ligent i tècnic, sinó tan solament diletant amb aquell

instint qui fa copsar directament, sense mediació conceptual i reflexiva, la beutat de la bona música. Només cal observar quan omple el nostre públic les sales on es fa música, quan i com aplaudeix. Aconhortem-nos; no és massa nombrós el públic verament musical que pot aplegar un París, el qual encara tota la Itàlia potser no arribaria a reunir-lo. Alemanya sí, tenia públics musicals abans de la guerra; i penso que deu encara conservar-los.

Això no priva que el nostre públic tingui pretensions i una certa renomada d'intel·ligent i difícil. Ara recordo allò que diu Wanda Landowska en son llibre preciós *Musique ancienne*: sempre que es presenta per primera vegada en una població, valdament sigui de vigèssim ordre, no deixen d'advertir-la els intel·ligents locals que el públic d'allí és molt difícil. Tot just comença de tocar ja s'adona la il·lustre executant en què consisteix la dificultat d'aquell públic. Als simpàtics cantants francesos qui ens oferien *Pelléas i Mélisande* també els devien dir alguna cosa semblant; la fredor de la primera nit, la solitud de les nits següents, ja devien deixar-los prou edificats sobre la intel·ligència i el gust del nostre públic.

Sobretot del nostre públic adinerat, qui en això de la idiocia del gust col·lectiva, cap del món potser li passaria la mà per la cara. Ell no té ja ni aquella voluntat de comprendre del bon burgès gentilhome. Ni tan sols aquella pudorositat del públic adinerat d'altres bandes qui sab com *vesteix* fomentar i fer possibles aquestes complexes manifestacions artístiques; i, tot i no entenent-les, hi assisteix i sap d'avorrir-s'hi amb elegància.

El nostre públic adinerat és més expeditiu; quan un bell espectacle l'avorreix o l'enutja, no hi va i llestos.

¿Quina empresa pot arriscar-se en aquestes condicions? L'empresari qui sap de qué va, es fa passar per molt emprenedor i culte donant a conèixer de tant en tant mant gastament de manta il·lustre mitjana. En quant a posar en escena, decentment tant sols, una obra immortal, ja és una altra cosa. Recordem la infame abominació que va cometre's al Liceu no fa molts mesos amb el *Don Joan*, de Mozart. Recordem també l'estultícia del públic de baix i del de dalt en front d'aquesta obra, de les *Bodes de Fígaro* que tan bé dirigia el nostre mestre Ribera, del *Matrimonio segreto*. I davant de l'*Orfeu*, de Gluck? L'únic moment sensacional per al públic era quan Orfeu cantava aquell diví plany «He perdut mon Euridice». Era nauseabund veure la remor de sorpresa que recorria el pati del Liceu quan en els primers compassos, el

públic reconeixia el començament d'aquell preludi basquejant de *El Anillo de Hierro*. *Pollo bien* hi havia qui protestava de que el mestre Gluck, que ell prenia per un contemporani, hagués plagiat *aquella joia de nostra lírica nacional*.

On foren els coratjosos organitzadors d'uns amics de la bona òpera qui imposessin i fessin pagar al nostre *público bien* uns cicles d'obres de Mozart, Gluck, Weber, com «la Wagneriana» mai prou lloada imposava a la fi les obres del seu ídol?

I aquell posat de suficiència que pren el nostre públic, en lloc de procurar comprendre i no posar-se en ridícul, quan assisteix a la primera representació aquí d'una obra ja gloriosa. Aquella actitud provinciana de jutge disposat a vendre cara la seva sentència, sols comparable amb el posat idèntic d'algun crític d'algun diari.

Després de la representació del *Pelléas i Mélisande* però, el *qué latita!* del *pollo bien* harmonitzava pels corredors del Tívoli amb el *noi, quina llauna!* de l'auditor paradisiac. Ja poden odiar-se, ja, plutocràcia i democràcia: elles es donen perfectament la mà sempre en això d'ésser fatals per a les arts belles.

I aquell gest dels pretesos intel·ligents; aquell dir «no m'agrada»; o «això no és prou mediterrani»; o aquell deixar anar un vague adjectiu qui fuig d'estudi; o aquell repetir els llocs comuns que la més trivial crítica estrangera es passa de mà en mà, d'ençà que s'estrenava la obra.

No fa pena tenir de dir com va semblar a molts de l'última novetat i ardidada extravagància, precisament allò que hi ha en el *Pelléas* de més purament tradicional; l'ús constant del lliure recitatiu dramàtic qui agermana Debussy amb els grans creadors musicals francesos, amb els venecians i florentins, de primera meitat del segle XVII quan el recitatiu assolía son més pur apogeu?

Sí, calia saltar per damunt la trasmudança que Wagner feia sofrir a l'antic recitatiu; calia rompre l'encís del leiv-motif qui fa de l'òpera típicament wagneriana una mena de fuga enorme, les lleis de la qual no regeix sovint ja pura música ni el pur joc de les passions expressades, sinó el pur mecanisme dramàtic i escènic. En canvi el lliure recitatiu de Debussy forma una bella, agilíssima prosa musical rica en infinits matisos expressius, consubstancial amb els moviments psicològics del personatge, i a l'ensem de la més gran elegància i la més pura bellesa. Res aquí de la hipèrbole, de la retòrica wagneriana; sinó aquella cura de pura bellesa i de finor psicològica qui animava els grans

mestres antics. Insistentment canta dintre meu, mentre escric això, el record d'una pàgina divina, que ha transcrit per primera volta Romain Rolland en el llibre *Musiciens d'autrefois*. És un fragment de la primera òpera representada a París, en 1647, l'*Orfeu*, de Luigi Rossi. Cerquin, els amics qui no la coneguin, aquella pàgina immortal. Per la meua part, l'emoció, la sorpresa, van ser tan grans, que mai com en conèixer-la he sentit tant dolorosament no haver-me dedicat a la música. Si m'hi hagués dedicat, aquella pàgina m'hauria signat el meu camí; el millor en opinió meua per a la música moderna, el més difícil però; aquell recitatiu lliure finament matisat de gràcia i d'emoció profunda, d'una penetració psicològica sols comparable a certs versos de Sòfocles, i qui salva els perills d'un recitatiu massa lliure amb la introducció de regularitats i ritmes, m'hauria estat la millor guia per a donar un pas endavant respecte Debussy, que ningú ha donat encara.

Tornem al *Pelléas*: s'ha repetit fins al fàstig que l'obra era monòtona, monòcroma. Senyor, fins a quin punt el fals brillant, l'escàndol expressiu han endurit les orelles perquè s'arribi a no distingir la varietat intel·ligent i nombrosa, els infinits matisos d'aquell recitatiu!

Intel·ligent he dit; res en *Pelléas* que no sigui resultat d'una clara consciència, d'una meditació clara; àdhuc allò que els manejadors de llocs comuns titllen d'impressionista, la *color* del comentari orquestral, és resultat d'un esperit calculador, organitzador, ple de bon gust i sensibilitat fina. Res de revolucionari ni efectista. No, Debussy, qui tant ha revolucionat la música moderna, no ha estat mai un revolucionari, és a dir, un suscitador conscient de desordre, sinó que ha estat, en trobar les seves fórmules, en construir-se la *seua escala*, un veritable descobridor, és a dir, creador d'un ordre nou. I amb la consciència d'això s'ha donat el goig sobirà en una obra destinada al gran públic, de laborar per la pura bellesa; Debussy en el *Pelléas* dona un dels més alts i més rars exemples que mai s'hagin donat de puresa artística (ja sabem com el mateix Mozart pensava sovint en el seu públic). És tan pura, tan clara la labor de Debussy en aquesta obra, que un músic jove, la més ferma personalitat sens dubte entre els nostres músics joves, en Robert Gerhart, em deia com solament de contemplar-ne la partitura impresa ja n'obtenia un plaer *visual*.

He dit «labor clara». Sí, molts, enganyats per suggestió literària atribueixen a Debussy les vaguetats, les deliquescències de la prosa

de Maeterlink. No s'han adonat que allí on Maeterlink esfuma, el músic dibuixa; allí on Maeterlink, per deficiència expressiva, calla i posa punts suspensius, Debussy matisa finament; allí on Maeterlink es perd en núvols d'incoherència, Debussy destria línies i colors i sàviament va combinant-los. En el mal sentit que molts interpreten el mot música (vague, obscur moviment de la voluntat) és aquí més musical el literat que no el músic. En canvi el músic no és mai literari. No, Debussy no ha estat obscur en aquesta obra. Voleu un exemple d'obra obscura, tèrbola? No us sorprengueu si us anomeno «Carmen».

I el gran psicòleg de la passió humana no ha estat Maeterlinck, sinó Debussy. La passió intensa, la passió veritable justament i serenament expressada com en la tragèdia antiga i en els vells grans mestres del recitatiu; no la passió paroxística i retòrica wagneriana.

Bellesa i Veritat humana. L'únic camí a seguir per a qui en un art qualsevol vulgui fer labor duradora. Vora aquest resultat gosaria a dir que ni els descobriments harmònics del gran francès importen. Mireu com a Brahms el respecte per les formes dels seus antecessors no el privava d'ésser un creador personalíssim. Els més originals recursos purament exteriors de la tècnica s'exhaureixen aviat, aviat es banalisen en el lloc comú; igualment s'exhaureixen i es banalisen els més ardits recursos imitatius. Recordeu *Marouf* quin efecte de cosa ja sentida, ja sabuda, feia?

L'autor de *Marouf* ha fet una obra enginyosa, plena de moviment exterior, d'expressió mímica. Ha fet una obra d'època. No ha treballat com Debussy per la immortalitat. I l'excel·lent que hi hagi en la *Sinfonia dels Alps* suara sentida, no ve pas de la nombrositat de l'orquestra, ni de les màquines de fer trons, ni dels esquellots de vaques, ni dels violins qui imiten la pluja, ni de les vagues remors qui imiten la nit. I tanmateix penseu que per descriure les trivials impressionetes d'una colla d'amics excursionistes, no valia la pena de fer aquell terrabastall.

Com que hi ha molta gent qui de tant de pressa que va voldria deixar endarrera el mateix i tant acreditat progrés i parla ja del *Pelléas* com d'una cosa d'ahir, he volgut assenyalar alguna de les lliçons qui per avui i per a demà i per a sempre em sembla encloure la bella obra. I m'ha servit de pretext la no gaire llunyana representació barcelonina per dir aquestes coses que fa temps (d'ençà d'una representació parisenc inoblidable a l'*Opéra Comique*) em ballaven pel cap.

J. FARRAN I MAYORAL

Abril de 1920

Aportacions

(Del llibre *Le Pacifisme*, de Lucien Souchon)

La tradició francesa és altrament humana, més profunda, més simple i més harmoniosa. Jo no capeixo una societat formada d'homes que pugui ésser més equilibrada que la societat descrita per Molière i hom no pot defensar-se d'una simpatia real per aquest poble que, a risc de sentir-se ferit amb un revés o alguns cops de bastó, manifesta el que sent, i pels seus mestres que, havent-se aliviat d'un gest ràpid, no conserven rancúnia a les seves gents per les dures veritats que els hi fan escoltar. No hi ha en tot això sombra de guerra social. Per a donar als humils una part del legítim benestar, calia destruir aquesta harmonia?

Un dels primers actes necessaris per a la realització d'una societat ordenada és la creació de lleis que curin de defensar els interessos generals. En la monarquia absoluta, l'interès general es confon amb l'interès del monarca; però la nostra república, semblant a la romana, no ha reemplaçat aquest interès del monarca, sinó que ha eixamplat i fixat els interessos particulars. Jo suposo que a una mesura d'ordre públic li precisa una expropiació. Actualment l'individu expropiat farà mil provatures per a impedir l'aplicació estricta de la llei o per a treure'n un benefici escandalós, i si hi està habituat, ho assolirà. Quan existeix un interès general defensat efectivament de tals provatures, aquestes no es fan sense risc, car constitueixen una lluita contra el poder sobirà. Cal que de nou l'interès comú sigui definit i defensat—per aquest objecte no es necessita monarca, però sí esperit d'ordre. El fet simple d'anar a l'actuació per a impedir o canviar l'aplicació d'una llei ha de constituir un delicté severament castigat.

Sota aquest punt de vista els revolucionaris francesos han tingut la ingenuïtat dels bolxevistes: han destruït un orgue indispensable de la màquina social i no havent modificat en conseqüència la resta de l'organisme, s'estranyen que la màquina es descompongui.

Per això i per altres coses es demana una república que no sigui ni ateniense ni romana, sinó una república francesa; i homes, menys refinats potser, però també menys escèptics i dubtadors, per a dirigir-la.

Les persones de molta intel·ligència no

poden, generalment, ésser governants—hi ha excepcions—i és preferible veure'ls consellers del Poder que Poder ells mateixos. Em recordo d'haver sentit un dia a un científic convençut que Lluís XIV era un imbècil. Joestic conforme que Lluís XIV no era capaç d'entrar a l'Escola Politècnica, però aguardo sense esperança que es parli del segle x com es parla correntment del «Gran Segle» i manquem al govern, d'imbècils en el gènere d'aquest rei que sabia voler i que sabia rodejar-se, en tot, amb bon sentit i direcció.

He llegit en algun lloc que tot és una professió: l'escriure, el fer la guerra i el governar. Res és més veritable, i en elles hi trobarem, feliçment, vocacions que simplifiquen l'aprenentatge; però això ens demostra també que cal que els caps, en totes les professions, siguin suficientment forts per a no témer el ben rodejar-se i fer deixebles.

El bon sentit ens diu: «Tan aviat com la guerra estigui acabada caldrà, en primer lloc, menjar i reconstituir els stocks exhaurits, fer avançar la cultura amb intensitat;» els pacifistes repliquen: «Senyors donadors de consells: digueu-nos com ha de fer-se.» No es pot contestar altra cosa que: «Si jo fos iniciat al poder, ho sabria; però ignoro de quins mitjans hom disposa. Dono la idea de la urgència i deploro que en el nostre sistema no es participi del poder que quan les idees manquen de força.»

Es massa evident que al moment de reedificar aquesta decrepitud serà funesta. Mes encara: un home vell o simplement d'edat madura, actiu, és anul·lat pel pensament dels seus adversaris i volent renovar es veu obligat a actuar contra algú i no exclusivament per un fi. Quan hom es troba davant de problemes tant profundes com els que devem examinar, cal per resoldre els homes nous comprenent-hi els reflexes. Des del moment que nosaltres, generació de la guerra, ens risquem a ésser massa vells, caldrà inspirar-se en les idees dels joves que no hauran conegut ordre establert anteriorment i posseïran idees únicament inspirades per l'estat de les coses present i futur. Ens perteneixerà el «fer l'al·liança» i temperar els excessius.

Així com salta a la vista que els artistes capaços de «representar» la guerra i ses convulsions morals no són els pontífics ni els

contemporanis, sinó aquells que hauran vibrat plens de juvenesa i posseïran una vista de conjunt. Nosaltres podrem solament apreciar.

El pervindre polític de França no resideix en una lluita entre el dret, el centre i l'esquerra; entre la república, la monarquia i l'anarquia; sinó que aquest pervindre polític sorgirà de la lluita entre les concepcions mòrbides d'una generació i el desig de viure de la raça.

Nosaltres, tots homes de la guerra, volem viure i, encara que ens dirigim vers una aristocràcia o una demagogia, pressentim que per viure ens cal, en primer lloc, desprendre'ns de la baixesa que ens ha deixat l'herència; i després, buscarem entre nosaltres el millor règim.

* * *

Es podrà trobar en aquestes pàgines que hem malparlat de nostres antecessors i que, per tant, hem mancat greument a la tradició que sembla defensem. No desconeixem que la generació dels nostres pares ha tingut alguns mèrits, però, no obstant, la seva obra és detestable. La tradició vol que respectem els antics i que se'ls escolti? Es perquè, en principi, han treballat pels joves i els hi han facilitat el pervindre. Podem dir als nostres: Podeu vanagloriar-vos d'una obra tal? Haveu treballat solament per a vosaltres, no heu sacrificat res a l'avenir. Encara que vells, sou savis i creieu que ens devem felicitar del pervindre que ens heu creat? No ha calgut, per salvar la raça, que us desembracéssim, abans, del pacifisme al qual havíeu temptat de subjectar la joventut? I durant la guerra, no heu desconfiat constantment de nosaltres? Ens heu deixat anònims, matrícules, heu explotat nostre sentiment del deure i nostra voluntat de no deixar morir la raça, però en canvi no ens heu apel·lat lealment; heu despreciat nostres idees, nostres inspiracions i els talents que no mancaven; no heu sabut tocar el nostre cor i cada nou sofriment ens separava en lloc d'unir-nos, car no era sentit igualment.

Sempre que un dels nostres es posava en contacte amb vosaltres, la desavinença era instantània. En aquest resum vibrant de la Pàtria que era l'Armada, els plans novells que feien l'ànima dels soldats, els quals eren el ressò sonor de nostre destí, eren tractats amb una culpable desenvoltura, afectaveu no pendre'ls en sèrio. Irònicament ens demàneu quins homes de geni teníem: els uns morien en obres obscures, els altres estaven humiliats i maltractats. Si voleu precisions, llegiu el martiri de la guerra; compreneu ço

que signifiquen certes cites i penseu quantés milions d'homes joves, moralment purs, casi sempre desinteressats, mereixien una sort més útil que la dels màrtirs, i considereu que vostra duresa, vostra desconfiança, han impedit a aquestes ànimes generoses donar a l'esforç del país un rendiment conforme. Llegiu al costat aquest extracte del discurs pronunciat a la Cambra el 5 de novembre de 1918 pel general C... a propòsit d'algunes comissions de reforma: «...A l'hora actual, els capitans d'infanteria tenen de 20 a 25 anys. Són braus, són oficials davant dels quals hom deu inclinar-se, encara que és evident que no tenen gran experiència en les coses militars. L'autoritat de les comissions serà, doncs, notablement disminuïda.»

Es creu veritablement que l'autoritat es troba més unida a la rutina que a la valor moral? I les coses, com les «militars» en qüestió, no poden ensenyar-se a les gens de bona voluntat? Creieu vosaltres ésser veritablement els savis, vells que heu cultivat la mitjanja i la irresponsabilitat? No sou de l'estranya generació dels vells sense experiència? No som nosaltres, contràriament, enfront vostre, joves, en els quals l'ànima ha vibrat tant intensament que ens en ha vingut una precoç sabiduria?

Es hora que després d'haver salvat França poguem expressar son pensament; nosaltres sols podrem imposar el respecte als estrangers, el respecte de l'ànima i de la tradició francesa, i no solament als estrangers sinó també als infants i a les dones, respecte que els ha fet oblidar vostra freqüentació i la dels emboscats.

Però ja l'instint de la massa ens ha donat una primera satisfacció: les festes de la deslliurança a Alsàcia i Lorena foren les festes de la joventut, el poble homenatjà el gran vencedor: el mariscal «pelut».

Car és la nostra generació qui ha vençut, amb el sosté del passat, però no vosaltres. El món enter ha reconegut ço que afectàveu ignorar per baixesa: que l'equilibri dels pobles exigeix una França forta i brillant. Es un fet d'experiència i ha vingut a nostra ajuda perquè el passat en donava la prova.

La travessia de les províncies deslliurades ens ha fet saber que hi havia una qüestió d'Alsàcia-Lorena i no perdonarem als que l'havien oblidat, als que ens l'havien amagat.

Acabeu, antics, acabeu de mentir-vos, car ja veieu que no creiem més en vosaltres; no ens compreneu, compliqueu la nostra tasca. Demés, sou un pernicios exemple; entre els nostres, cal buscar encara pacifistes que encoiratgin vostra persistència, car hi hauran

sempre degenerats que trobaran més còmode fer-se matar que lluitar.

No dieu que havíeu treballat per nosaltres, perquè havíeu treballat per la pau: havíeu treballat per la mort, la mort a la qual teníeu tanta por que ni us en donaveu compte, oblidant que la por de la mort no és l'últim mot de la civilització, sinó el primer de la decadència.

Sabem, en quant als joves es refereix, que parlar de la pau és parlar del pervindre; quan en mig de les nostres inquietuds pensàvem en la pau, és perquè ella era la fiança de l'avenir; la pau no té sentit per ella mateixa, pau no vol dir inèrcia.

Però parlar del pervindre és tenir un programa de projectes, d'esperances, és també preveure la lluita baix totes ses formes.

Fins la guerra: ella no és la més cruel de les ignomínies humanes; és un instint natural, i devé monstruosa quan traspassa certs límits, la qual cosa s'ha verificat en la Gran Guerra per la vanitat de la ciència dels homes. No hi haurà guerra en lloc, quan no s'abusarà de la força, quan ningú recorrirà a la mala fe. Per a què els homes no es matarien entre ells de temps en temps, quan tots els dies es menteixen, s'enganyen, es traeixen, cometen les més baixes atrocitats morals? Per què la pau de les armades regnaria quan dura la guerra atroç que es fan les dos parts de la humanitat de sexe diferent? En la guerra de l'or i de l'estupre s'ignoren les devocions, els sacrifices, la magnanimitat. La guerra del ferro i del foc és, potser, el càstig just que ve d'un temps a un altre i ens obliga a enlairar-nos i ens impideix oblidar les impulsions morals entorn de les quals gravita l'ideal, col·locant a l'humanitat per damunt de la bèstia.

I els altres horrors que arrastra la guerra: la immoralitat, la peresa, les violències de totes classes, la disolució de famílies, són l'evidència de les baixes qualitats de l'espècie humana;

no és la tempestat de les batalles qui ha creat aquestes tristesses, però ella arranca les màscares. És una hipocresia generadora de crisis terribles el pretendre la pau entre les nacions quan no regna entre els homes; sols hi podrem creure quan els adoradors del vedell d'or siguin impotents, quan els egoistes desapareixin, quan les dones no tinguin—i per causa—les mentalitats esclavitzades.

Es encara llunyà, massa llunyà per vostre coratge; tingueu la força de reconeixeu-ho com els altres errors; no temeu dir coses fortes al poble francès; val més que ajudeu als homes forts que deuran reemplaçar-vos; no sabríeu dirigir França perquè no hi representeu més que un passat dolorós, pàgines tristes, enfosquides per compromisos i febleses on la més brillant és aquella que la nostra sang adorna. Compreneu que aquests són el sobrevivents de la prova que representa l'actual i la venidora França.

Tots els nostres sacrificis deuen servir d'alguna cosa i no solament el sacrifici dels nostres germans innombrables, morts plens de joventut, sinó el sacrifici de nostres formosos anys, el sacrifici de la nostra juvenesa passada en el sofriment i l'esforç. Després de cinc anys de proves som envellits sense passat i sense les remembrances reparadores que són l'atractiu de la joventut, tenint davant nostre, contràriament, una perspectiva de difícil pervindre. En compensació, deixeu-nos fer una bella obra que ens donarà consol: permeteu-nos crear una França brillant i forta, una França indispensable a l'equilibri de l'humanitat, tenint en compte que si no ens salvem nosaltres mateixos, serem colonitzats per nostres amics.

Deixeu-nos treballar amb totes nostres forces.

Acabeu bellament contribuïnt amb vostra retirada a refer una França francesa.

M. S. (trad.)

ELS LLIBRES

DEL PROBLEMA SOCIAL, Conferència llegida a Hostalrich en el local de l'antic convent, la vetlla del 11 de gener de 1920, per En F. Arnau i Cortina.

Veus aquí, amb aquesta conferència vulgaritzadora, la presentació d'un home plenament jove, patriota, intel·ligent. Assenyala opulents idealismes en cada moment acuradament escrit, constitueix una crítica d'aquest nostre sindicalisme anarquista i un clam sentidíssim d'humanitat i d'espiritua-

lisme. Nosaltres endrecem un elogi ben cordial a l'autor, que, vivint a Hostalrich, viu també de ple en la Ciutat nostra de Catalunya, la qual cosa ens acarona doblement i fa més valuosa la persona de l'Arnau i Cortina.

Vegi's com comença la seva dissertació.

«Podrà semblar un agosarament excessiu el que us vingui a parlar del problema social. Podrà semblar-ho, podrà ser-ho, si voleu, mes jo us asseguro que no és pas per creure'm la vanitat de la competència que vinc a

exposar-vos el meu criteri, pobre i insignificant, indubtablement, però no desposseït de finalitats altíssimes, però no deixat d'alènar per la generositat dels sentiments.

Els que portem desat en el nostre ser un contingut d'espiritualitat, fatalment, irreflexivament potser, l'instint ens empeny a interessar-nos, a fer-nos part del mateix esperit, de tot problema que porti sentor d'humanitat. I aquest instint, amics, és la força que m'impulsa a escriure, i em té d'alènar a despegar els meus llavis per a que

a meva paraula us digui purament, honradament, tot l'amor que cova en el meu cor en aquest caire tant important i essencial en la vida, com és la relació social, com és el lligam entre els homes, com és l'harmonia de la nostra espècie.»

CAL ESMENTAR

Que en els estudis de Jacques Val-dour sobre la vida obrera en 2 volums, «L'ouvrier espagnol» (I. Catalogue II. Andalousie, Aragon, Castille. Pays-Basque) la indiscutible bona fe de l'autor i la pena que s'ha pres no li eviten el caure en incomprendiments lamentables, ni triomfen del prejudici. Altament significativa la insistent constatació

de la catalanitat essencial del nostre obrer, que absorbeix i emmotlla les masses immigrades (pàgina 251 entre altres), i que pot arribar a ésser «une menace pour une France appauvrie et dépeuplée, car notre Roussillon et notre Cerdagne—Catalogne française—tenderaient à faire retour à cette plus grande Catalogne où les appelleriaient leur langue, leurs affinités ethniques, leurs intérêts et une tradition historique.» En Prat de la Riba havia pensat, com a coronació ideal i remota de doctrina nacionalista, el que aquest catòlic francès, observador més aviat miop, descobreix com a perill possible des d'una fundició de Badalona. Registrem el fet, boi reservant-nos el comentari.

—El desconeixement de les coses de Catalunya en l'estudi referent a Espanya dins el capítol *La política dels neutrals durant la guerra*, del llibre *L'Allemagne vaincue*, de Mr. Ernest Leumoner.

—Aquest epigrama del llibre *Le manuscrit trouvé dans un chapeau*, per André Salmon amb dibuixos a la ploma per Pablo Picasso:

«Hi havia una vegada un poeta tan pobre, tan mal allotjat i tan indigent que, quan l'Acadèmia Francesa li oferí un silló, demanà permís d'emportar-se'l a casa.»

—El recull complet de les *Poesie* de Salvatore di Giacomo, publicat per la casa editorial Riccardo Ricciardi, de Nàpols.

LES ARTS PLÀSTIQUES

L'EXPOSICIO DE PLANOLS

Aquesta exposició ens interessa no com un document arqueològic sinó com quelcom molt viu: tots els encerts i tots els disbarats de les generacions anteriors resten en ses línies generals plasmats i formen tots junts la nostra Barcelona. Alguns projectes bons o dolents de reforma interior i d'enllaçaments, de les gèneres passades i de les actuals, resten o restaran fets vies: carrers, i places de la futura ciutat. Barcelona com un infant en temps de creixença, s'ha desenrotllat d'una manera ben poc agradable; al desbordar-se de les muralles i al pendre embranzida es trobà amb l'ampla via del Passeig de Gràcia, que els nostres besavis, amb major vista que els nostres avis, traçaren. En el Passeig de Gràcia a banda i banda, En Cerdà idea la quadrícula; el seu plànol fou l'escollit per l'Acadèmia de San Fernando de Madrid, malgrat en el concurs dels plànols d'eixamplis, Barcelona, amb molt bon sentit, hagués escollit el d'En Rovira. Per Cerdà no hi havia problema de creixença: una regla i uns escaires el resolgueren definitivament fins a l'infinit; amb el sistema de la quadrícula Barcelona es pot prolongar fins allà on vulgui; en tot cas les muntanyes, allà on inoportunament es presentin, poden aplanar-se com el palmell de la mà. La quadrícula com un motiu de la ciutat és bella cosa, però com a única fórmula de traçar una ciutat és cosa inorgànica i monòtona: per aquesta raó la ciutat ha anat creixent sense caràcter i amb vies que no condueixen enlloc. El plànol Rovira era més orgànic, i si s'hagués portat a la pràctica, la ciutat hauria estat bella i per tant els seus carrers i barris haurien tingut, cada un, determinat caràcter. Rovira, però, no havia sabut veure l'actual inusitada creixença de la ciutat. Ben mirat, això no era cap defecte, perquè quan s'hagués fet necessària s'hauria pogut idear una altra estructura de les vies, orgànica amb les vies de la ciutat alçada. Ja no hi som a temps, i per molts anys Barcelona tindrà la desagradable fisonomia de l'*Ensanche* quasi com a únic motiu.

Podria però, salvar-se encara la estructura de la ciutat amb el projecte d'enllaços de Jaussely, amb les seves grans artèries de la perifèria, al nou centre de la urbs, i reduint l'Eixampla a ço que actualment hi ha construït—que ja és massa—però aquest bell projecte no s'aconsegueix per ara portar-lo a la pràctica, i el plànol Cerdà a base de regla i escaire va envaint tot el pla del Besòs al Llobregat, i cada casa que s'alça segons el traçat d'Eixampla és un interès creat en contra del bell projecte. Els interessos creats, reduïren ja grans espais lliures que havia projectat Jaussely i l'amplada de les vies en alguns llocs; l'arquitecte Romeu traçà a base del plànol Jaussely un nou plànol d'enllaçaments més fàcil de lluitar amb els interessos creats i amb els interessos de alguns propietaris que no tenien cap interès creat, però que els espanten les vies de magnífica amplada. El plànol Romeu, que és el plànol Jaussely reduït en sa grandesa en alguns llocs, i en altres l'estudi de noves i orgàniques vies, malgrat ésser oficial de l'Ajuntament, tampoc es porta a la pràctica. Bella cosa fóra que aquest pla d'enllaçaments fos traçat sense perdre un dia; la ciutat podria tenir l'esperança que la actual quadrícula fos sols un motiu, fos sols un detall, de la gran estructura de la ciutat ideal.

Aquesta rara mania d'igualtat—fàcil manera de traçar ciutats damunt un tauler—conduí a Baixeras a traçar quadrícula damunt el casc antic de Barcelona. Tota la Barcelona vella era destruïda i noves vies a base d'angles rectes eren traçades a l'entorn d'unes grans vies transversals: la Gran via Laietana és una d'aquestes, la Gran via C, actualment reformada per l'arquitecte Darder, una altra.

El projecte de Reforma global d'En Baixeras s'abandonà per impracticable, quedant reduït solament a les grans artèries. Dues de les grans vies a fer afectaven alguns monuments com el vell pati de la Casa de Convalescència, davant dels quals la recta inflexible no es torcia. Homes d'esperit de la ciutat clamaren—vist l'exemple de la Gran via Laietana, portada a la pràctica amb el consegüent

enderroc d'alguns casals i temples interessants—per la conservació d'aquests monuments; clam que fou oït per la Municipalitat, la qual encarregà un plànol de Reforma a En Darder. Aquest arquitecte ha fet bona feina, no solament conservant els monuments antics sinó valorant-los, projectant unes vies orgàniques que els voregen. Es magnifica la part del projecte en l'encreuament de les grans vies pels extrems de la Rambla de les Flors donant visualitat al gentil Palau de la Virreina, al temple de Betlem i al Palau de Comillas. Altra qualitat d'aquest projecte és que, en lloc d'enderrocar cases a tort i a dret, eixampla—en alguns llocs d'una manera magnífica—els carrers de la Portaferrissa i del Carme—orgànics carrers on el trànsit es naturalment intens. Demés, el mercat de la Boqueria desapareix i resta visible l'actual atri, convertit el centre en jardí. Però pel mateix que aquest projecte és bo sembla que a Madrid hi posen entrebancs per a aprovar-lo, com si desitgessin una mena de la segona edició del que succeí amb el plànol d'Eixampla.

En la exposició hi figura el projecte de Passeig Marítim, tan essencial perquè els barcelonins puguin conèixer i estimar la bellesa del nostre mar.

Entre tots els plànols realitzables, hi trobem a manca un projecte d'espais lliures per a la Barcelona atapeïda del casc antic i per la mateixa Eixampla construïda fins ara. En la ciutat nova, a més de subvenir una necessitat de joc i d'higienització dels infants, serien els espais lliures motiu per a treure monotonia al traçat Cerdà, que solament perd en l'actualitat, en les perspectives inusitades de la Diagonal i al trobar-se els carrers de l'Eixampla amb les Rondes, amb el carrer de Pelayo i amb el de Fontanella.

EXPOSICIO MATILLA

Cada dia ens sentim una mica més lluny d'aquesta mena de pintura; follia de pinzells, fobia d'estructura; espanyolíssima manera. Cada dia estimem més el volgut, cada hora el

casual menys ens interessa. Però així i tot, cal, davant d'algunes teles de Matilla—precisament aquelles en les quals la follia de pinzells és més cenyida al món de la forma—sapiguem interessar-nos i gaudir-ne la positiva valor.

EXPOSICIO DE PRIMAVERA

Banderes destenyides, cartells poc destenyits, ens l'anuncien; si no fos que sabem que darrera les banderes de drapaire i els cartells de litògraf de manufactura hi ha noms excel·lents i discrets, aquesta reclame oficial tan poc pròpia de les coses dels artistes seria per a nosaltres contraproductiu.

El cartell dissident, no oficial, refusat per majoria en el Comitè, i tirat per subscripció popular en so de protesta, és, i malgrat aquest so sempre una mica ingrat, l'únic anunci digne de la Exposició de Primavera.

EXPOSICIO FELIU ELIES—(APA).

Línia correcta de les caricatures de l'Apa, cenyint, sintetitzant, la vida dels muscles palpitants. Tècnica germànica, però esperit deliciosament barceloní.

Un sentiment decoratiu informa l'obra d'aquest artista, i quan amb l'humor, millor encara, amb la sàtira, s'arrela a la realitat, és quan la caricatura de l'Apa és excel·lent.

A més l'Apa sol trobar llegendes escaients al peu dels seus dibuixos, i aquestes els donen encara més valor.

EXPOSICIO PORCAR

Porcar progressa per un atent estudi, però encara el color de les seves produccions porta el pes de les deixalles de la paleta de l'Impressionisme. En alguna figura contrallum logra amb alat ofici la frescor desitjada, malgrat les reminiscències tàcites del vell valencianisme a lo Sorolla.

CAL ESMENTAR

—L'exposició Juli Borrell: veu d'ultratomba de l'art pompièr; mescla d'il·lustració de periòdic sicalíptic i de casticisme de guardarropia; il·lustracions sicalíptiques capaces d'enternir el sensualisme càndid del vell cansalader, nou enriquit amb l'exportació de matèries grasses.

—La publicació bilingüe de *Vell i Nou*, i sobretot la col·laboració castellana de catalanes plomes. Acceptem en les revistes tècniques la col·laboració políglota, sempre que els escriptors amprin llur propi llenguatge; blasmem del bilingüisme català-castellà pel grau d'inferioritat amb què ens situem davant dels pobles i davant de nosaltres mateixos, i blasmem més encara d'aquest bilingüisme, si són noms catalans els que signen articles castellans. Estem en un temps que cal ésser exigents en aquestes coses.

Per què no es feia un apèndix francès o castellà traduint el text català? Ens sembla més digne i molt més pràctic.

Per altra banda, cal dir que la presentació de *Vell i Nou* és millor er els gravats, molesta en les cobertes i en els culs de llàntia. El text és interessant, sobretot un bell article d'En Josep Pla parlant de la pintura de Domènec Carles.

—Que LA REVISTA prepara monografies il·lustrades de pintors i escultors: Joaquim Sunyer, Enric Casanovas, dos volums que primerament seran editats. Cuidaran del text Alexandre Plana i Josep Pla respectivament.

R. B.

LES REVISTES

BERTRAND RUSSELL

Ha estat entre nosaltres i havem v. l'gut honrar la seva actitud independent, i generosa fins al sacrifici, amb què serví la veritat de l'esperit mentre la guerra era encesa, alliberant-nos davant d'ell de tota paranceria i de tota utilització personal de les valors d'ell en benefici de les nostres reserves mentals.

LA NOVA POESIA ALEMANA

Era als inicis de LA REVISTA que incorporàrem al català, en traduccions i interpretacions directes, la inspiració dels poetes alemanys del simbolisme i de la glòria de l'imperi. Poc abans de la guerra, la casa Figuière popularitzava en francès l'antologia d'aquells poetes sota la generosa advocació de Verhaeren.

Temps nous, noves inspiracions. Amb la guerra i després de la guerra, poetes dels ja coneguts s'han renovat i altres poetes s'han donat a conèixer.

Assenyalem els noms de August Stramm, J. Becker, Alfred Wolfenstein, Albert Ehrenstein; assenyalem el crít de les noves escoles.

Amics nostres, de retorn d'Alemania ens porten llibres i revistes de les noves generacions. De tots farem aportació, incorporant-los als quaderns de LA REVISTA.

CIVILITAT I INTERNACIONALISME

Aquest tema fou tractat per el nostre amic P. M. Turull en un cicle de conferències donades a l'Ateneu

Enciclopèdic Popular de Barcelona.

Recollí l'autor la suggestió de molts temes i de moltes iniciatives. Demanà, sense tímides claudicacions, la pràctica normal de la gentilesa catalana. Però admeté la coexistència del bilingüisme a casa nostra.

No és també això una tímidesa poc escaient i poc gentil?

CAL ESMENTAR

La exemplaritat de la intensa fulla *La Renaissance Catalane*, quan afirma amb perfecta consciència del que diu: *Tot lo que és català, és nostre.*

Quina sòbria lliçó per a molts catalans i per a els separatistes espanyols!

**

El primer número de *Cataluña*, revista mensual megicana d'expansió catalana.

*

Lecturas, revista d'informació bibliogràfica que dirigeix a Buenos Aires En Joan Torrendell.

L'article de retinguda senyoria en el comentari tant com és d'amical generositat en la visió de conjunt que expandeix, amb que Josep Gálvez, el poeta Peruà, estudia i comenta la moderna poesia catalana en el diari *La Prensa*, de Lima.

**

La excessiva suficiència doctoral amb que *Muntanyes regalades*, la revis-

ta tradicionalista de l'Escola del Canigó, de Perpinyà, defineix la llengua catalana en dues meitats (talment els bons i els dolents el dia del Judici), adjudicant-se la glòria dels justos i condemnant tots els altres catalans que no accepten la seva ortografia a les penes eternes dels homes d'una falsa parla.

**

La *Revista del Centre de Lectura de Reus*, cada dia més doctament gentil i més despresa dels afalacs castellans que voldrien quedar-se amb l'ànima del poble a canvi d'un noble, d'un culto o d'un laborioso del menudeig adjectivador.

**

L'estudi pòstum de Joaquim Folguera: *Apollinaire i Rimbaud*, en el n.º 12 de *La Cònsola*.

**

La col·laboració de J. V. Foix en el número de març de la revista sitgetana *Terramar* i l'aiguafort de Xavier Nogués que decora la coberta d'aquell número.

**

A retenir entre els noms dels novíssims poetes espanyols d'expressió castellana els de Leon Felipe, Adriano del Valle, Isaac del Vando Villar.

Aquest número ha estat passat per la censura